

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Західноукраїнський національний університет
Навчально-науковий інститут новітніх освітніх технологій
Кафедра фінансів ім. С.І. Юрія

КОВАЛЬ Мар'яна Михайлівна

Митне регулювання споживчого ринку України /
Customs Regulation of Consumer Market in Ukraine

спеціальність: 072 - Фінанси, банківська справа та страхування
освітньо-професійна програма - Митна справа

Кваліфікаційна робота

Виконала студентка групи
ФМСзм-21
М. М. Коваль (Машталір)

Науковий керівник:
к.е.н., доцент, А. І. Луцик

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту:

" ___ " _____ 20__ р.

Завідувач кафедри
_____ **О. П. Кириленко**

ТЕРНОПІЛЬ - 2022

АНОТАЦІЯ

Коваль Мар'яна Михайлівна. Митне регулювання споживчого ринку України. - Рукопис.

Дослідження на здобуття освітнього ступеня магістр за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», магістерська програма «Митна справа» – Західноукраїнський національний університет. Навчально-науковий інститут інноваційних освітніх технологій. Тернопіль, 2022.

Розглянуто суть та особливості митного регулювання споживання. Проведено аналіз ефективності тарифного регулювання в Україні. Запропоновані пропозиції по вдосконаленню тарифного регулювання з врахуванням зарубіжного досвіду.

ANNOTATION

Koval Mariana Mykhailivna. Customs Regulation of Consumer Market in Ukraine. - Manuscript.

Research for attending of master's degree after specialty 072 «Finance, Banking and Insurance», master's program “Customs” – West Ukrainian National University. Educational and research institute of innovative educational technologies Ternopil, 2022.

The essence and features of customs regulation of consumption are considered. An analysis of the effectiveness of tariff regulation in Ukraine was carried out. Proposed proposals for improving tariff regulation taking into account foreign experience.

МИТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СПОЖИВЧОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Зміст

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ I НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	6
1.1. Сутність та значення тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності	6
1.2. Теоретико-методологічні засади ринку споживання	16
Висновки до 1 розділу.....	21
РОЗДІЛ II ДІЄВІСТЬ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІМПОРТНОГО СПОЖИВАННЯ.....	23
2.1. Моніторинг тенденцій зовнішньої торгівлі в Україні	23
2.2. Аналіз застосування методів тарифного регулювання зовнішньоторговельних потоків.....	25
Висновки до 2 розділу.....	31
РОЗДІЛ III ОРІЄНТИРИ ТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ В З УРАХУВАННЯМ СУЧАСНИХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ТЕНДЕНЦІЙ.....	33
Висновки до 3 розділу.....	41
ВИСНОВКИ	43
ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	46
ДОДАТКИ	Ошибка! Закладка не определена.

ВСТУП

Процеси економічної глобалізації та зростання відкритості економік сприяють активізації зовнішньоекономічної діяльності країн, що забезпечує підвищення їх конкурентоспроможності на міжнародних ринках. Сьогодні важливим є розробка відповідного законодавчого забезпечення щодо здійснення зовнішньоекономічної діяльності з метою збереження та позиціонування на світових ринках. Тому в Україні потребує вдосконалення механізм тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Належне місце в дослідженні процесу тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності займають наукові праці провідних вчених і практиків, зокрема, І. Бережнюка, Є. Бондаренка, А. Войцещука, С. Герчаківського, П. Гончарова, О. Гребельника, О. Дем'янюк Ю. Іванова, М. Каленського, А. Крисоватого, А. Луцика, П. Пашка, Т. Проценка та інших.

Проте недостатньо висвітленими залишаються питання щодо вдосконалення механізму митно-тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, які потребують детальнішого вивчення.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження сутності митного регулювання споживчого ринку, виявлення проблемних питань, які впливають ефективність тарифного регулювання, а також виокремлення основних напрямів реформування даного процесу в Україні.

Досягнення поставленої мети зумовило необхідність вирішення таких завдань:

- дослідити сутність тарифного регулювання та зовнішньоекономічної діяльності
- дослідити теоретико-методологічні засади ринку споживання;
- проаналізувати тенденції зовнішньоекономічної діяльності
- дослідити особливості використання інструментарію тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності;
- вивчити орієнтири тарифного регулювання в Україні

Об'єктом дослідження зовнішньоекономічна діяльність.

Предметом дослідження є митне регулювання споживчого ринку в Україні.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативні акти Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, Державної фіскальної служби України, Державної служби статистики України, Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, вітчизняна та зарубіжна література, а також монографічні дослідження та публікації у періодичних виданнях вітчизняних і зарубіжних авторів з питань митного оподаткування та адміністрування.

Методологічним фундаментом дослідження є діалектичний метод наукового пізнання та системний підхід щодо митного адміністрування, в межах якого застосовувалися наукові методи аналізу та синтезу, загального й конкретного, історичний метод, метод наукової абстракції і статистичні прийоми групування, динамічних порівнянь, графічного зображення.

Наукова новизна одержаних результатів. Найбільш суттєві наукові результати дослідження, що містять елементи наукової новизни полягають у визначенні впливу світових інтеграційних процесів на процеси тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, внаслідок чого обґрунтовано шляхи підвищення ефективності застосування тарифних інструментів митної політики.

Результати нашого дослідження оприлюднені на конференціях: Всеукраїнських науково-практичних конференціях «Фіскальна політика в умовах євроінтеграційних процесів» та «Актуальні питання фінансової теорії та практики».

Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків та додатків.

РОЗДІЛ І

НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Сутність та значення тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності

Митно-тарифне регулювання є одним з основних важелів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, найпоширенішим й найдієвішим економічним інструментом у системі детермінант зовнішньоторговельного сектора країни та захисту національної економіки від зовнішнього неконтрольованого впливу. Процеси світової інтеграції та глобалізації суттєво впливають на сферу господарських відносин та механізми їх державного регулювання, у тому числі на інструменти митно-тарифного регулювання, яке є значущим чинником формування як зовнішньоторговельного сектора країни, так й конкурентного середовища на внутрішньому ринку.

Основою розвитку світового господарства стало формування в XVI столітті у період великих географічних відкриттів світового ринку, що є сукупністю взаємодіючих між собою національних ринків окремих країн, зв'язаних міжнародними економічними відносинами. На його підґрунті в XVII столітті почав формуватися міжнародний поділ праці, формою реалізації якого були торговельні угоди між окремими країнами, що й обумовили розвиток світового господарства. Світове господарство – це сукупність національних господарств й економічних взаємозв'язків між ними, або сукупність виробничих відносин, які функціонують на національному й міжнародному рівнях.

У сучасному світі економічна сфера кожної держави відіграє визначальну, першочергову роль, виконуючи функцію своєрідного індикатора

добробуту. Від розгляду, аналізу та розуміння різноманітних економічних аспектів і застосування відповідних адекватних заходів залежатиме подальший розвиток країни, у тому числі й на зовнішньому рівні. Тому в умовах поглиблення інтернаціональних відносин зовнішній фактор економічної активності набуває все більшої значущості. При цьому характерною особливістю розвитку системи зв'язків у світовому господарстві можна вважати посилення взаємозалежності економіки різних країн й активізація їх участі у міжнародному поділі праці.

Виходячи з цього, особливої актуальності набувають проблеми формування і налагодження зовнішньоекономічних зв'язків між країнами, організації та управління зовнішньоекономічною діяльністю, розробки та реалізації ефективної зовнішньоторговельної та митної політики, спрямованої на захист економічних інтересів держави. У сучасних умовах з дією низки об'єктивних чинників воно все більше здобуває риси цілісності (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Чинники, що впливають на розвиток зовнішньоекономічних зв'язків і визначають цілісність світового господарства

ЧИННИКИ	ХАРАКТЕРИСТИКА ЧИННИКІВ
Інтернаціоналізація господарського життя, міжнародний поділ праці	Можливість світового співтовариства ефективно розвивати виробничі процеси на рівні світових стандартів, випускати високоякісну продукцію лише за умови використання різних форм спеціалізації й кооперування виробництва на міжнародному рівні. Як наслідок – можливість значно знизити собівартість продукції, підвищити її якість і надійність, заощадити паливно-енергетичні й сировинні ресурси, підвищити продуктивність праці, більш раціонально використовувати робочу силу. Все це сприяє налагодженню постійних економічних зв'язків між країнами-партнерами в міжнародній сфері
Розгортання НТП	Жодна країна світу не може самостійно використати всі досягнення сучасної науки й техніки, необхідність об'єднання зусилля у цій сфері. Це сприяє встановленню міцних економічних і науково-технічних зв'язків між країнами, формуванню стійких структур у світовому господарстві
Необхідність об'єднання зусиль країн для рішення глобальних проблем	Потреба у взаємній допомозі в екстремальних ситуаціях, доцільність об'єднання господарських зусиль країн-партнерів для освоєння багатств світового океану й космосу, збереження придбаних знань і ідей, використання усе більше складних інформаційних систем, створення міжнародного інформаційного банку даних, яким могла б користуватися у відповідності зі своїми потребами кожна країна світового співтовариства
Політика мирного співіснування	Прагнення народів миру вижити в умовах нарощування ядерних потенціалів і погрози ядерної війни

Кожна держава прагне захистити загальнонаціональні інтереси та забезпечити безпеку своєї країни, досягти цього вона може завдяки регулюванню зовнішньоекономічної діяльності (далі - ЗЕД), яке проводиться в усіх країнах світу, однак її форми, методи, цілі та завдання формулюються кожною країною окремо, зважаючи на їх становище у світі.

Регулювання ЗЕД являється комплексом різноманітних заходів контролюючого, законодавчого та виконавчого характеру, які скеровуються на вдосконалення ЗЕД задля інтересів національної економіки.

Регулювання ЗЕД в Україні реалізується із такою метою як:

- стимулювання позитивних зрушень економіки (налагодження зовнішньоекономічних зв'язків);
- забезпечення стабільності та збалансованості економіки внутрішнього ринку;
- захист вітчизняних виробників і національного підприємництва;
- організація зручних засад для залучення України до світового поділу праці, її наближення до розвинутих країн.

Існуючі методи, якими регулюють ЗЕД розділяють на дві значні групи. Перша група - тарифні методи, які характеризуються використанням митних тарифів та ін., друга - нетарифні, основою яких слугують ліцензії, квоти, субсидії та ін. Необхідно виділити також паратарифні методи, котрі багато вчених відносять до нетарифного регулювання. Структура регулювання ЗЕД в Україні представлена на рис. 1.2.

Загальновизнана класифікація інструментів торговельної політики, що застосовується, зокрема в рамках ГАТТ та ЮНКТАД, базується на поділі на тарифні та нетарифні заходи. Повна деталізована класифікаційна таблиця заходів торговельної політики та їх кодування, запропонована ЮНКТАД та офіційно визнана на міжнародному рівні, включає в себе широкий набір заходів державного зовнішньоторговельного регулювання, які виділені в такі рубрики (табл. 1.2).

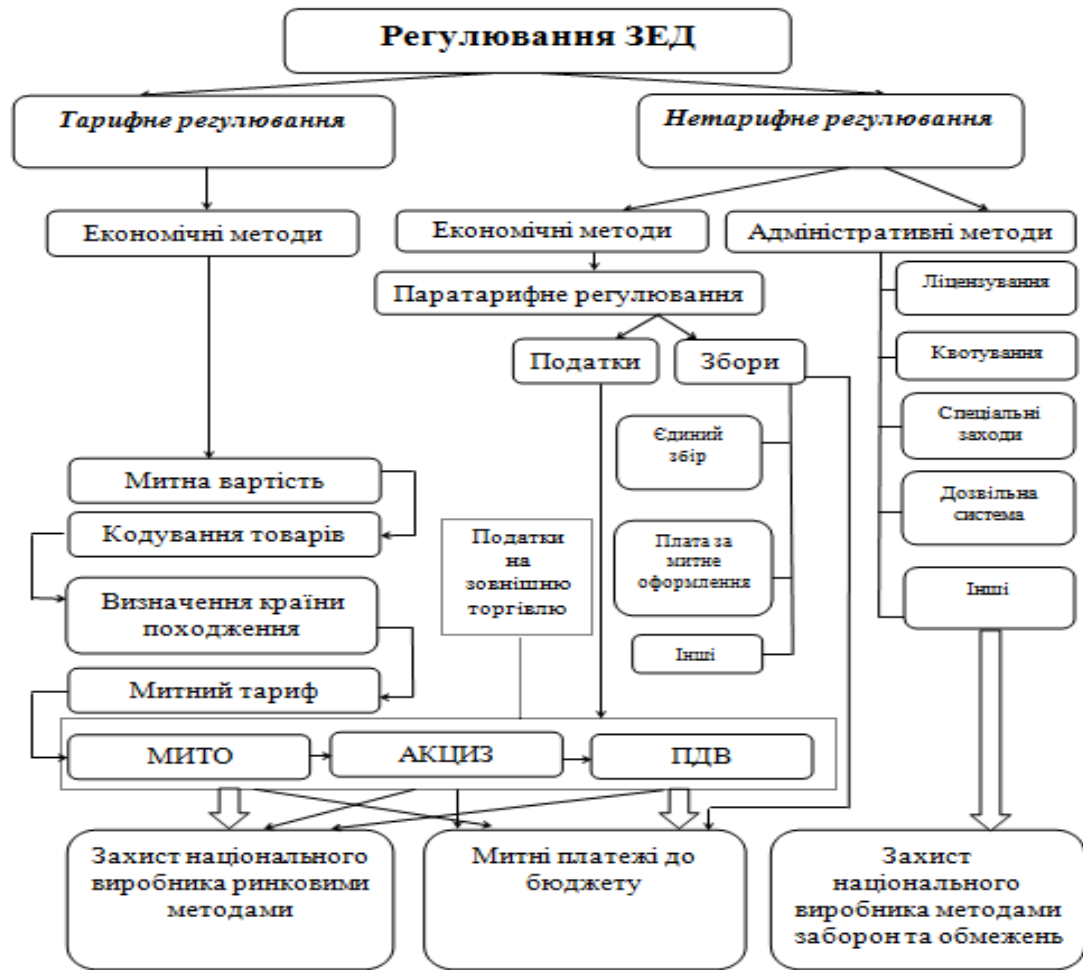

Рис.1.2. Структура регулювання ЗЕД в Україні

Джерело: складено автором самостійно

Держава використовуючи тарифне та нетарифне регулювання:

- заохочує ввезення/вивезення товарів чи обмежує їх;
- утворює рівні економічні умови для національного та іноземного товаровиробника;
- проводить визначену економічну, фінансову, науково-технічну, політику у межах ЗЕД;
- скеровує функціонування суб'єктів ЗЕД до загальнонаціональних інтересів залежно від мети та функціональності.

Таблиця 1.2

Рубрикатор класифікаційної таблиці заходів зовнішньоторговельного регулювання

1000	Тарифні заходи (Tariff measures)
------	----------------------------------

2000	Пара-тарифні заходи (Para-tariff measures)
3000	заходи з контролю ціни (Price control measures)
4000	Фінансові заходи (Finance measures)
5000	Заходи автоматичного ліцензування (Automatic licensing measures)
6000	Заходи з контролю кількості (Quantity control measures)
7000	Монополістичні заходи (Monopolistic measures)
8000	Технічні заходи (Technical measures)

Переходячи, безпосередньо, до характеристики методів регулювання ЗЕД, зауважимо, що законодавство України не містить визначення категорій тарифного та нетарифного регулювання. В табл. 1.3 відображено низку підходів до розкриття поняття тарифного регулювання.

Таблиця 1.3.

Підходи, щодо визначення поняття «тарифного регулювання»

Автор	Визначення
А. А. Дубініна, О. І. Зельніченко та С. В. Сорокіна	Тарифне регулювання слугує основним інструментом, котрий впливає на торговельні взаємовідносини країн та сприяє здійсненню політики протекціонізму безпосередньо щодо вітчизняних товаровиробників.
О. П. Гребельник	Тарифне регулювання визначає як комплекс заходів, котрий спрямований на утворення тарифної системи та вироблення дієвого механізму використання різних видів мита і податків у регулюванні ЗЕД.
О. В. Хитра та Л. В. Торгова	Тарифне регулювання ЗЕД являється головним інструментом торговельної політики, що має вплив на вартісні показники імпортованого чи експортованого товару та реалізується через обкладання продукції належним митом.
В. В. Гончаренко, О. В. Шкурупій та І. А. Артеменко	Тарифне регулювання ЗЕД - це сукупність заходів економічного характеру, котрі безпосередньо мають вплив на економічні інтереси суб'єктів ЗЕД, запобігаючи проникненню іноземних товарів на внутрішній ринок України.

Як бачимо у трактуванні В. В. Гончаренка, І. А. Артеменка та О.В. Шкурупія не вказано основного елементу тарифного регулювання, котрий відрізняє його від іншого інструменту регулювання ЗЕД, та зазначається єдиний напрямок використання, а саме захист від імпортованих товарів.

Ми вважаємо, що митно-тарифне регулювання - це комплекс інструментів державного регулювання ЗЕД, що ґрунтується на митному

тарифі та здійснює вартісний вплив на ціну товарів, які переміщуються через митний кордон, ціллю якого слугує створення ефективного балансу ринкових конкурентних переваг та надходження платежів до державного бюджету.

Тарифне регулювання ЗЕД направлене на підтримку вітчизняного виробника за допомогою запровадження механізмів подорожчання імпорту та здешевлення експорту. Визначальна ціль такого регулювання є здійснення захисту національного ринку від конкуренції на внутрішньому ринку, стимулювання позитивних змін у структурі товарообігу та забезпечення надходжень до державного бюджету. Особливості, які характерні для тарифного регулювання подані в рис. 1.3.

Тарифне регулювання характеризується такими особливостями:

- Економічний характер - здійснюється через механізм підвищення вартості товарів, які переміщуються через митний кордон;
- Диференційований підхід - наявність розгалуженої системи, оскільки ставки мита можуть змінюватися як на групи товарів, так і товарні підкатегорії. Також ставки мита на окремі товари можуть різнитися відповідно до місця походження товару, часу ввезення/вивезення (сезонні мита);
- Транспарентність - ставки мита на окремі товари затверджуються в установленому порядку, і їх зміна відповідно вимагає додержання певної процедури, зокрема через переговори та узгодження з іншими країнами;
- Довгострокова перспектива - ставки мита на окремі товари затверджуються в установленому порядку, і їх зміна відповідно вимагає додержання певної процедури, зокрема через переговори та узгодження з іншими країнами.

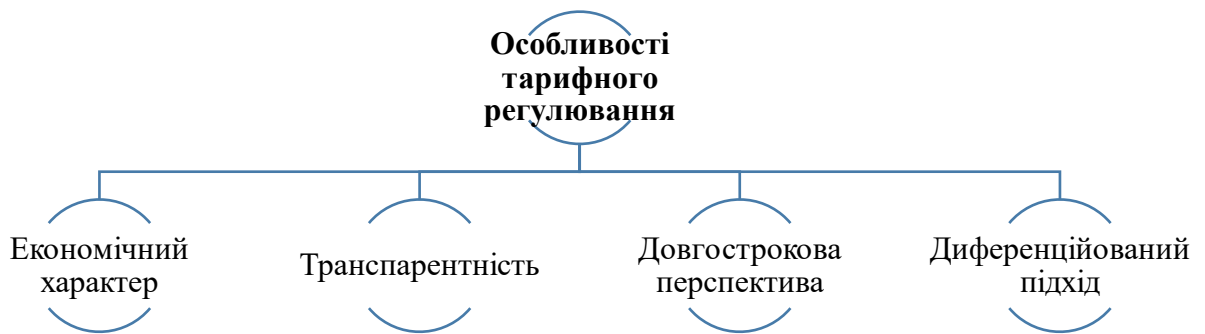

Рис.1.3. Особливості, які характерні для тарифного регулювання

Джерело: складено автором самостійно

Науковець О.П. Гребельник пропонує аналізувати систему функціонування тарифного регулювання ЗЕД на п'яти рівнях (рис. 1.4).

1. Мікрорівень - рівень суб'єктів господарювання: фізичних та юридичних осіб (фірми, підприємства, організації, котрі експортують або імпортують товари чи послуги).
2. Мезорівень - Рівень різного виду національних галузевих і регіональних об'єднань. Це насамперед міністерства і відомства, які безпосередньо здійснюють регулювання зовнішньо - економічних відносин, а також міністерства та відомства, які відіграють досить активну роль, особливо, що стосується питань тарифного регулювання експорту чи імпорту.
3. Макрорівень - Рівень держави. Основними суб'єктами даного рівня є, безумовно, уряд країни та парламент.
4. Метарівень - Становлення митно-тарифних пріоритетів у процесі міжнародної регіональної інтеграції. Особливо це стосується співпраці митних органів на стадії створення і розвитку митних союзів.

5. Мегарівень - Рівень міжнародних об'єднань, організацій. Це насамперед Світова організація торгівлі (далі - СОТ), Міжнародна торгова палата, Міжнародний валютний фонд, Конференція ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД), Всесвітня митна організація.

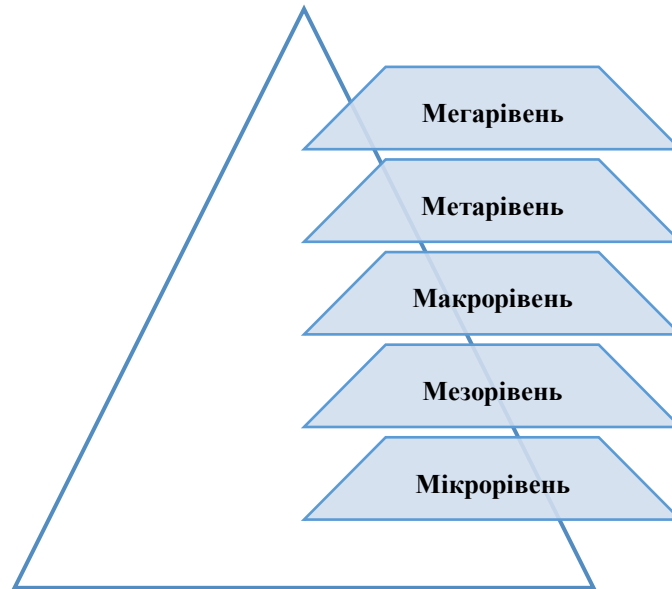

Рис.1.4. Рівні системи тарифного регулювання

Джерело: складено автором самостійно

Він стверджує що з розвитком тарифного регулювання, на певних періодах розвитку міжнародних економічних відносин відбувається домінування того чи іншого суб'єкта. Коли суб'єкти макрорівня не стають рушійними силами в системі тарифного регулювання, то активну роль відіграють суб'єкти мікро- або мезорівня. Це виявляється в пошуку способів мінімізації митних платежів безпосередньо суб'єктами господарювання на мікрорівні та йде пряме лобювання економічних інтересів окремих відомств на мезорівні. На цьому етапі даний процес суперечить загальноекономічним інтересам держави.

Отже, тарифне та нетарифне регулювання є активним елементом розвитку національної системи господарювання, так як прискорюючи чи стримуючи іноземну конкуренцію, стимулюючи чи перешкоджаючи процесу іноземного інвестування, захищаючи національного товаровиробника або національний ринок, тарифне та паратарифне регулювання позитивно впливає

на стабілізацію й розвиток національної економіки, сприяє підвищенню ефективності вітчизняного виробництва.

Для того щоб розмежувати поняття митно-тарифного і нетарифного регулювання, слід виокремити та порівняти основні особливості, які їм властиві. Серед особливостей, які характерні для тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, можна виділити (рис.1.5):

- економічний характер: митно-тарифне регулювання реалізується через механізм підвищення вартості товарів, які переміщуються через митний кордон України. Водночас ці заходи не мають заборонного характеру, на відміну від деяких заходів нетарифного регулювання. Навіть високі ставки мита на певний товар залишають перед постачальниками вибір щодо здійснення торговельної діяльності;

- диференційований підхід: митно-тарифне регулювання має досить розгалужену систему, оскільки ставки мита можуть змінюватися як на групи товарів, так і товарні підкатегорії. Також ставки мита на окремі товари можуть різнитися відповідно до місця походження товару, часу ввезення/вивезення (сезонні мита), кількості товарів (тарифна квота). Ця особливість не є характерною для деяких заходів нетарифного регулювання, дія яких поширюється на загальних підставах на всі товари, які переміщуються через митний кордон (адміністративні зволікання, попередня інспекція та інші формальності);

- транспарентність: інформація щодо реалізації митно-тарифного регулювання надається всім зацікавленим сторонам для прийняття ними рішень щодо переміщення товарів у відкритому та достовірному вигляді, своєчасно, в повному обсязі, а також у зрозумілій формі для користувача. Ця особливість не є характерною для деяких заходів нетарифного регулювання, які є складними та здебільшого прихованими в процесі реалізації цього механізму;

- довгострокова перспектива: ставки мита на окремі товари затверджуються в установленому порядку, і їх зміна відповідно вимагає

додержання певної процедури, зокрема через переговори та узгодження з іншими країнами. Тому для швидкого регулювання ситуації здебільшого використовуються заходи нетарифного регулювання, які можуть мати і тимчасовий характер.

Рис.1.5. Відмінні особливості тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності

Джерело: складено автором самостійно

Кожна з особливостей у процесі визначення та розмежування інструментів державного регулювання зовнішньої торгівлі є необхідною і тільки в комплексі вони допомагають розкривати сутність митно-тарифного регулювання.

1.2. Теоретико-методологічні засади ринку споживання

Рівень купівельної спроможності населення в цілому можна класифікувати як низький, середній або високий, що дозволяє державі виокремлювати та сприяти підтримці груп з нижчим рівнем доходу в сучасних умовах. Проте нові питання, що виникають унаслідок різноманітних факторів, що швидко змінюються, вимагають більшої гнучкості у прийнятті рішень на національному рівні, особливо в адаптації законодавчої бази до сучасних умов. Створення нерівних умов для всіх учасників ринку в першу чергу впливає на ціноутворення соціально значущих товарів. Аналізуючи різноманіття товарів і послуг, розвиток технологій та інновацій у всіх бізнес-процесах і способі життя людей, ми вважаємо за краще зрозуміти основні

соціальні потреби українського народу (звичайних громадян) і визначити потреби населення в залежність від цих соціально значущих товарів і послуг.

Тому зрозуміло, що сучасний спосіб життя вплинув на споживчий попит, тобто на вітчизняному споживчому ринку повинні бути представлені необхідні товари та послуги, які відповідають вимогам часу. При здійсненні митного регулювання країна повинна враховувати цю зміну нового споживчого попиту населення. Проте в умовах політичної та економічної кризи останніх років українське населення зубожіло, зріс рівень інфляції, ринок соціально значущих товарів і послуг зазнав цінових коливань.

Забезпечення гідного рівня життя людей є головною метою кожної держави. Проте сучасне кризове явище призвело до недостатнього рівня продовольчої безпеки в країні, неякісних стандартів якості харчування та послуг, незабезпеченості вразливих верств суспільства предметами першої необхідності, зростання цін і тарифів, зниження рівня інфляції, доходів населення та купівельної спроможності громадян тощо. Всі ці процеси впливають на рівень життя людей, а також на ринок товарів і послуг в країні. Особливої уваги потребують ринки товарів і послуг соціального значення для населення.

Ринок відіграє одну з головних ролей в економіці країни. Перш ніж досліджувати ринки товарів і послуг соціального значення, необхідно проаналізувати ринки в системі категорій економічної теорії. В економічній літературі запропоновано визначення поняття «ринок», тоді як у законодавстві загальноприйнятого визначення немає.

Тож давайте розглянемо, що кажуть вчені про концепцію та природу ринків загалом і споживчих ринків зокрема. Загальновизнано, що ринок тлумачиться як засіб обміну товарами та послугами, за допомогою якого покупці та продавці взаємодіють один з одним або безпосередньо, або через посередника чи інституційного агента.[1]

Найбільш системно поняття «ринок» сформульовано в системі загальної рівноваги, запропонованій французьким економістом Л. Вальрасом,

який свого часу перебував під сильним впливом теоретичної фізики. Його система математичних рівнянь є геніальною, але механічна аналогія, на якій вони засновані, має два серйозні обмеження: він не бере до уваги фактор часу, який залежить від впливу очікувань щодо майбутнього на поведінку людини; він ігнорує необхідність зосередитися на розподілі купівельної спроможності впливу людей.

У словнику за редакцією С. Мочерного подано таке визначення: «ринок – система товарно-грошових відносин, що виникають між покупцем і продавцем, яка включає механізм вільного ціноутворення, вільне підприємництво, що здійснюється на основі економічної самостійності, рівноправності та конкуренції суб'єктів господарювання у боротьбі за споживача» [2]

Поняття «ринок» розглядалося багатьма вченими і їх визначення зведені в таблицю. 1.4.

Таблиця 1.4.

Тлумачення поняття «ринок»

Вчені	Визначення
Д. Ліндсей	Ринок – це будь-яка взаємодія, у яку вступають люди для обміну товарами одне з одним
Ф. Котлер	Ринок – сукупність наявних і потенційних покупців (сутність – сфера обміну).
М. Фрідман	Ринок – це координація дій учасників, яка забезпечує їм свободу вибору
П. Самуельсон	Ринок – це механізм, через який покупці та продавці взаємодіють, щоб визначити ціну й кількість товару.
В. Кириленко	Ринок – це сукупність відносин купівлі-продажу товарів і послуг; спосіб взаємодії виробників та споживачів, заснований на децентралізованому, безособовому механізмі цінових сигналів (акцент на ціні).
А. Гальчинський	Ринок – це механізм координації різноманітної діяльності людей через систему цін (акцент на ціні).
Н. Зубко	Ринок є формою господарювання, що оперативно реагує на зміну попиту, який багато в чому непередбачуваний і схильний до дії не тільки економічних, але й соціальних, психологічних та інших чинників.

Побудовано самостійно на основі [1]

Аналіз методів, які використовуються для визначення ринків, може показати, що економісти розглядають ринки кількома способами, а саме як місця, де відбувається процес купівлі та продажу; і як механізми, що зв'язують

виробництво, обіг і продаж із споживанням. Потреби людей задовольняються на ринку товарів і послуг. Враховуючи те, що загального поняття «ринок» ще не сформовано, спостерігаємо детермінованість численних визначень категорії «споживчий ринок». Термін «споживчий ринок» є загальним. К. Маркс одним із перших почав вивчати споживання. Визначення споживчого ринку наведено у таблиці 1.5. Слід додати, що основними функціями споживчого ринку є посередницька функція, стимулююча функція, інформаційно-координаційна функція, функція ціноутворення та функція регулювання.

Таблиця 1.5.

Визначення поняття «споживчий ринок»

Вчені	Визначення поняття «споживчий ринок»
О. Шевчук	Удосконалено трактування категорії «споживчий ринок» як такої, що відображає процес формування людського капіталу через систему споживчих послуг, зокрема освітніх, медичних, послуг житлово-комунального господарства (ЖКГ), туристичних.
І. Сухаревська	Споживчий ринок – форма організації споживання у вигляді системи економічних взаємин між споживачами і продавцями товарів та послуг, що заснована на реалізації економічних потреб і виявляється через попит та пропозицію, а також дає змогу визначити залежність якості споживання населення від <u>чинників утворювальних змінних</u>
Л. Лігоненко	Споживчий ринок – один із сегментів (підсистем) ринку, що характеризує сукупність <u>соціально-економічних</u> стосунків виробника і споживача товарів, що формуються в процесі купівлі-продажу (оренди), а також послуг для кінцевого (особистого) споживання.
С. Кузьміна, Л. Левчук	Споживчий ринок об'єднує відносини щодо просування товару (послуги) від виробника до кінцевого споживача за участю торговельних мереж.
О. Зверєва	Споживчий ринок – це система відносин між виробництвом та особистим споживанням, що здійснюється безпосередньо або за участю роздрібних чи оптових торговельних мереж, де задовольняються потреби всіх учасників через відповідні товари та послуги відповідної властивості або характеристики

Побудовано самостійно на основі [1]

Н. Дзюбенко запропонував власне визначення продовольчого ринку як системи економічних відносин між покупцями та продавцями з приводу купівлі-продажу, обміну сільськогосподарською сировиною та продовольством, яка забезпечує баланс попиту та пропозиції та впливає на інтереси суб'єктів ринку. Підсумовуючи результати дослідження, можна сказати, що поняття «ринок» і «споживчий ринок» присутні в працях вчених. Однак соціальні аспекти ринків науковці розглядають з точки зору їх окремих складових.

На особливу увагу заслуговує робота О. Сенишина, яка розкриває соціальні аспекти ринку через призму продовольчого ринку. Науковець запропонував «розділити продовольчий ринок за принципом доступності кінцевого споживача. Відповідно до цього підходу продовольчий ринок доцільно розділити на соціальний продовольчий ринок (у тому числі продовольчий, який входить до мінімального споживчого кошика громадян)» [3, с. 167]. Ми погоджуємося з пропозицією О. Сенишина щодо виділення соціальних продовольчих ринків, оскільки продукти, зазначені у споживчому кошику, є необхідним мінімумом, який має споживати людина.

Отже, до соціально орієнтованих товарів і послуг можна віднести товари та послуги з такими ознаками: відсутність замінних товарів (послуг); навіть якщо споживачі не мають купівельної спроможності, їм не надається можливість відмовитися від споживання; держава зобов'язана регулювати та контролювати ціни та тарифи; доступність таких товарів і послуг впливає на національну безпеку нації.

Висновки до 1 розділу

Існування в нормативно-правових актах і фаховій літературі різних поглядів на сутність митного регулювання та його визначального елементу підкреслює складність зазначеного питання. Водночас відсутність у законодавстві України чіткого розмежування між заходами тарифного і нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності породжує низку проблемних питань, актуальних для дослідження.

Детальний опис концептуального базису митного регулювання та зовнішньоекономічної діяльності дає можливість сформулювати набір інструментів митного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

У науковій сфері існують широкі та вузькі підходи до розуміння елементів системи митного регулювання. Прихильники широкого підходу

надмірно звужують елементи системи митного регулювання тарифів, заплутуючи класифікацію непотрібними елементами, а прихильники вузького підходу надмірно звужують систему, виокремлюючи лише окремий структурний елемент. Ми вважаємо, що елементи системи регулювання тарифів є тісно пов'язаними явищами з економічною основою і не можуть використовуватися як інструмент регулювання тарифів окремо.

РОЗДІЛ II

ДІЄВІСТЬ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІМПОРТНОГО СПОЖИВАННЯ

2.1. Моніторинг тенденцій зовнішньої торгівлі в Україні

За підсумками 2021 року обсяг зовнішньої торгівлі українськими товарами зріс на \$37,9 млрд. США (або 36,7%) порівняно з 2020 роком. При цьому зростання експорту (38,4%) було вищим за зростання імпорту (35,1%). Проте дефіцит торгівлі товарами збільшився. Якщо негативне сальдо Національного інституту стратегічних досліджень на кінець 2020 року становить 5 млрд дол. Тоді Сполучені Штати, за підсумками 2021 року, досягають 5,2 мільярда доларів. НАС. Значне зростання товарообігу у 2021 році пов'язане з нижньою частиною рівняння, адже у 2020 році одним із наслідків поширення коронавірусу стало запровадження обмежень у більшості країн, що призвело до скорочення торгового бізнесу. У цьому контексті важливо зазначити, що за підсумками 2021 року товарообіг зріс на 28% порівняно з 2019 роком. Зростання обсягу зовнішньої торгівлі України у 2021 році відбувається на фоні відносно невеликого зростання його фізичного обсягу (2,5%). Таким чином, динаміка фізичного обсягу зовнішньої торгівлі України пов'язана з прогнозом СОТ зростання фізичного обсягу світової торгівлі товарами до кінця 2021 року (зростання світової торгівлі товарами очікується на рівні 10,8%).

З січня по жовтень 2022 року Україна імпортувала товарів на 44,1 млрд доларів США, а експортувала – на 36,9 млрд доларів США. [73,74,75]

Країни, куди найбільше імпортують з України: Китай – \$6,6 млрд, Польща – \$4,4 млрд, Німеччина – \$3,7 млрд. Найбільше Україна експортувала

до Польщі – 5,7 млрд доларів, Румунії – 3 млрд доларів та Туреччини – 2,4 млрд доларів. [73,74,75]

В Україну імпортуються переважно такі категорії товарів:

- Машини, обладнання та транспорт - 12,3 млрд дол;
- Паливно-енергетичні продукти - 10,6 млрд дол;
- Продукція хімічної промисловості - 8 млрд дол;

До трійки найбільш експортованих товарів з України входять:

- Продукти харчування - 18,5 мільярдів доларів;
- Метали та вироби з них - 5,4 млрд дол;
- Машини, обладнання та транспорт - 3,6 млрд дол.

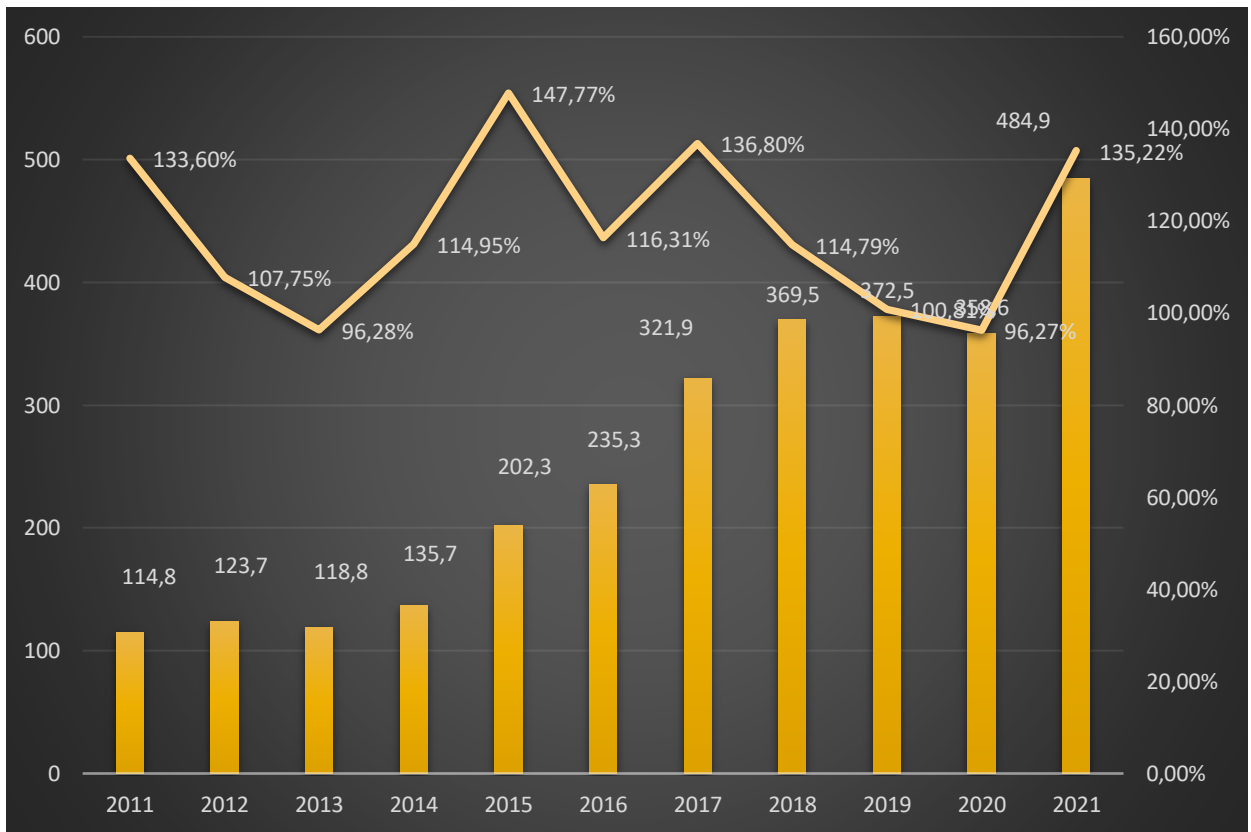

Рис. 2.6. Надходження та темп приросту митних платежів до Державного бюджету України (млрд. грн.)

Джерело: побудовано на підставі [73,74,75]

З малюнка бачимо, що з 2017 року темпи зростання митних платежів знизилися, а в 2019-2020 роках зростання взагалі немає, а надходження впали. Ми бачимо причини для скорочення економічної активності, в тому числі

ввезення товарів на українську митну територію. Зменшення тарифних платежів також може позитивно свідчити про національне заміщення імпортової продукції. Як наслідок, це стимулювало виробництво в Україні. У 2021 році незважаючи на пандемію відбулось суттєве підвищення надходжень митних платежів.

2.2. Аналіз застосування методів тарифного регулювання зовнішньоторговельних потоків

Останні тенденції розвитку економіки зростанням обсягів міжнародної торгівлі, ускладненням та посиленням динаміки торговельних процесів, посиленням вимог міжнародних організацій щодо забезпечення вільного доступу іноземних товарів на внутрішні ринки та зниженням національних торговельних бар'єрів. Із ціллю забезпечення безпеки держави та захисту національних інтересів кожна країна здійснює тарифне регулювання торговельних потоків.

Одним з найважливіших інструментів митно-тарифної політики можна назвати митний тариф, котрий має широке застосування, огортаючи, за поодинокими оцінками, біля 2/3 зовнішньоторговельного обігу розвинених країн, підвищуючи вартість імпортного чи експортного товару, та ще позначається на обсягах та структурі зовнішньої торгівлі.

Митний тариф — це систематизований перелік товарів, що підлягають обкладанню митом при ввезенні їх на митну територію країни або при вивезенні з неї, для кожного з яких зазначено одну або кілька ставок митних зборів. Нинішні митні тарифи включають тисячі різновидів товарів. У розвинених країнах загальна кількість товарних позицій в митних тарифах осягає 6-7 тис. Окрім цього, усяка товарна позиція включає диференційовані під позиції, що пов'язано з тенденцією збільшення кількості товарів, котрі

обкладаються митом. Будь-якому з даних товарів в митному тарифі визначена відповідна ставка мита та наведено метод його обчислення.

Як спосіб регулювання тариф позначається в першу чергу на витратах виробництва та торговельному прибутку, це забезпечує можливість прямого і опосередкованого впливу держави на сферу бізнесу, власних економічних інтересів із ціллю коригування напрямів зовнішньоторговельної діяльності суб'єктів підприємництва. Інструментами тарифного регулювання є ставки мита, товарна номенклатура, система визначення країни походження і визначення митної вартості, порядок надання пільг та преференції із оподаткування митом у відповідності до митного режиму. Мито завжди є тарифним бар'єром на шляху товаропотоку з однієї країни до іншої, навіть якщо розмір ставки.

До прийняття Митного кодексу в Україні діяли три основні види ввізних мит: преференційні ставки ввізних мит, які застосовуються до товарів, що ввозяться з країн, які є частиною митних союзів чи спеціальних митних зон спільно з Україною, а також у тому разі, якщо спеціальний пільговий митний режим визначається у відповідних міжнародних договорах та угодах, учасником яких є Україна; пільгові ставки імпортованих мит, які застосовуються до товарів, що походять із країн або економічних союзів, які користуються режимом найбільшого сприяння (РНС) в Україні, і повні ввізні тарифи на всі інші товари.

Після вступу до СОТ Україна змінила тарифи, привівши ставки ввізного мита до їх зв'язаних рівнів, встановлених у Розкладі тарифів для України, який став частиною національного законодавства.

В умовах ринкової економіки і лібералізації зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) самим найважливішим економічним регулятором оцієї діяльності є ввізне мито. Країна за допомогою мита може вирішати оттакі завдання:

- підтримувати ввезення товарів або лімітувати їх імпорт;

- лімітувати вивезення деяких товарів з погляду їх необхідності для внутрішнього виробництва;
- створювати рівні економічні умови аналогічним товарам національних товаровиробників і їх іноземних конкурентів;
- здійснювати в сфері зовнішньоекономічної діяльності належну фінансову, економічну, екологічну, науково-технічну політику;
- направляти діяльність суб'єктів господарювання в напрямку досягнення загальнодержавних та національних інтересів країни.

Правові засади тарифного регулювання в Україні визначається Митним кодексом України, постановами Кабінету Міністрів України щодо митно-тарифного регулювання і нормативними акти ДФСУ, та Законом України "Про Митний тариф України" редакцією від 05.04.2001р. з дальшими змінами і доповненнями.

В нашій країні експортне мито впродовж 1993-1996 рр. використовувалось в основному з фіскальною ціллю, свідченням цього є чимала номенклатура товарів, з котрих справлялось мито, і порівняно високі відсоткові ставки. Потім експортне мито стало використовуватись як інструмент оперативного впливу на зовнішньоторговельну діяльність, зокрема для лімітування вивезення необхідної для країни сировини. Це було здійснено через необхідність збільшення рівня завантаженості потужностей переробного виробництва. На сьогодні вивізне мито також використовується щодо експортних операцій із металобрухтом, живою худобою, шкіряною сировиною, а щодо деяких олійних культур. Проте за прийнятими Україною зобов'язаннями, при набранні членства в Світовій організації торгівлі, ставки експортного мита знизились: брухт легованих чорних металів і продуктів з їх використанням - із 30 € до 15 €; на металобрухт чорних металів - із 30 € за тону до 10 €; живу велику рогату худобу - із 50 відсотків (55, 75 відповідно до виду і ваги худоби) до 10 відсотків; шкірну сировину - із 27-30 відсотків до 20 відсотків; зерна олійних культур - із 17 відсотків до 10 відсотків.

Структура митного тарифу за видами уживання ставок ввізного мита представлена переважанням частини адвалерних ставок, котра протягом 2001-2005 рр. була 79,7 %, а з 2008 року збільшилась до 98,5 %. В цей же час частина специфічних ставок знизилась із 16,3 до 1,5 %, а комбіновані - з 4 до 0 % (рис.2.).

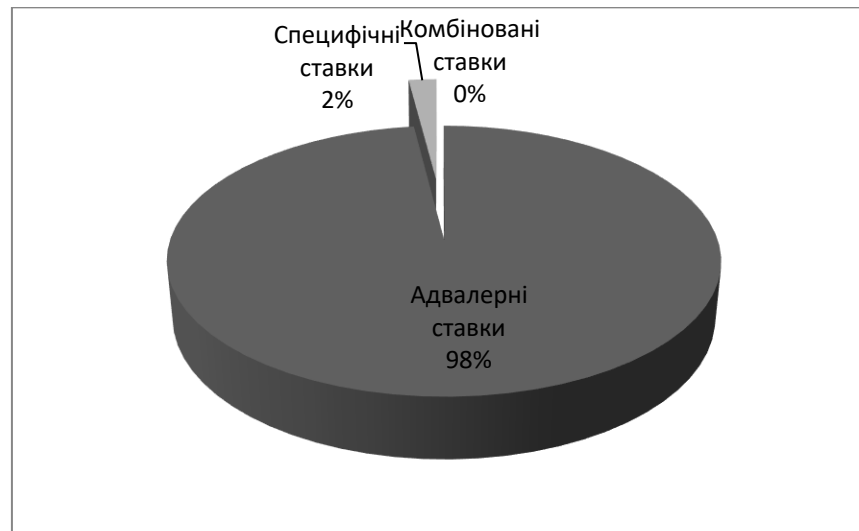

Рис. 2. Структура митного тарифу України після вступу до СОТ

*побудовано на основі [4]

Зниження захисту сільськогосподарської продукції відбулося не лише за рахунок зростання тарифних ліній із ставками «0%» (їх частка складала 9,6 % на час вступу до СОТ та 10 % - в складі зв'язаних ставок), а за рахунок зменшення більше ніж в два рази, частини ставок з тарифними піками (зменшення з 44,3% до 21,4%).

Щодо промислових товарів, то діючі середньоарифметичні тарифи трохи нижчі ніж зв'язані, що забезпечує можливість здійснення маневрів у проведенні митно-тарифної політики. Відносно імпорту тарифні ставки показують доволі високий ступінь лібералізації торгівлі загалом, а щодо окремих галузей - аж страшенно високий. Для прикладу, ввізне мито на пасажирські авто зменшилась до 10% (була 25%), що несе чималий вплив на обсяги імпорту даних товарів.

З ціллю збільшення обсягів ввезення інвестицій і розвитку індустріальної кооперації Україна підписала 16 секторальних угод, основна частина з котрих передбачає нульову кінцеву ставку митного тарифу (на

кольорові метали, сталь, папір, іграшки, деревину, сільськогосподарську техніку, фармацевтичні препарати, меблі, товари, пов'язані із інформаційними технологіями, наукове обладнання, будівельну техніку, медичне обладнання). На товари хімічної промисловості установлюється ставка в діапазоні 5,5-6,5%, текстиль та одяг - 0 - 17,5%. Державна допомога автомобілебудуванню, літакобудуванню та суднобудуванню основана на звільненні від оподаткування ввізним митом матеріалів та комплектуючих, а також оподаткування ПДВ здійснюється за нульовою ставкою.

Відбувається лібералізація режиму внутрішньої зовнішньої торгівлі, в тому числі в напрямку підписання двосторонніх і багатосторонніх угод про вільну торгівлю для України. Навпаки, з 1 січня 2016 року Російська Федерація в односторонньому порядку призупинила дію угоди про вільну торгівлю з Україною, зокрема угоди про застосування найбільш сприятливих ставок імпортного мита для товарів українського походження. Тарифна лібералізація в рамках угод із преференційними режимами традиційно була важливішою за аналогічні зобов'язання зовнішньоторговельних партнерів у рамках СОТ, про що свідчать ставки імпортних тарифів України за ЗВТ (табл. 2.1).

Таблиця 2.1.

**Чинні тарифні зобов'язання України в рамках
угод про вільну торгівлю, %**

Партнери в рамках угод	Середньоарифметичний тариф			Частки безмитних позицій у відповідній категорії		
	усі товари	сільсько- господарська продукція	промислова продукція	усі товари	сільсько- господарська продукція	промислова продукція
<i>Режим найбільшого сприяння</i>	4.9	9.6	3.6	37.9	14.9	43.9
ЄС	2.7	7.5	1.1	70.9	35.6	82.6
ЄАВТ	1.7	7.1	0.3	78.5	17.7	94.7
Ісландія	1.7	7.1	0.3	78.5	17.7	94.7
Норвегія	1.7	7.5	0.3	78.5	17.6	94.7
Швейцарія	1.7	7.4	0.3	78.4	17.2	94.7
<i>СНД</i>						
Вірменія	0	0	0	100	100	100
Білорусь	0.0*	0.0*	0	100.0*	100.0*	100
Казахстан	0.0*	0.0*	0	100.0*	100.0*	100
Киргизстан	0	0	0	100	100	100
Молдова	0.1	0.5	0	99.7	98.6	100
РФ**	0.0*	0.0*	0	100.0*	100.0*	100
Азербайджан	0	0	0	100	100	100
Таджикистан	0	0	0	100	100	100
Туркменістан	0	0	0	100	100	100
Узбекистан	0	0	0	100	100	100
<i>Інші угоди</i>						
Македонія	0.5	2.0	0.0*	94.6	19.8	74.8
Чорногорія	0.1	0.4	0	99.6	98.0	100
Грузія	0.0*	0.2	0	98.9	94.5	100

Примітки. * Дуже невелика кількість позицій, що впливають на відмінність від 0 % або 100 %.

** Скасовано з 01.01.2016.

* побудовано на основі [4]

Українська тарифна система в рамках угоди про вільну торгівлю повністю лібералізована і значно нижча за ставку імпортного тарифу за системою найбільшого сприяння.

Незначне зниження ставок митного тарифу може призвести до зменшення надходжень від сплати мита, проте дані втрати зазвичай перебивають надходження від зростання обсягу експортно-імпортних операцій.

Прозорість митно-тарифного регулювання як засобу обмеження торгівлі дає можливість вважатися ефективним інструментом зовнішньоторговельної політики. Незважаючи на широку увагу до зниження та скасування тарифів, лібералізація регулювання тарифів потребує розробки певних ліберальних механізмів примусу. Такі механізми мають бути розроблені з метою забезпечення розумного рівня митного захисту, що сприяє національним

інтересам країни, за умови дотримання загальної тенденції до лібералізації митних зборів у країні. Фактична реалізація відповідних завдань передбачає вибіркочу лібералізацію відповідних товарів та її прогресивний характер для забезпечення максимальної ефективності митно-тарифного контролю.

Висновки до 2 розділу

На сьогодні митно-тарифне регулювання зовнішньої торгівлі відіграє важливу роль у торгово-політичному механізмі, оскільки застосовується з метою захисту національної економіки, виконання міжнародних зобов'язань, підтримки стабільності міжнародної торгової системи тощо. Механізм митно-тарифного регулювання є невід'ємною умовою активної та цілісної митної політики України в напрямку забезпечення наповнення державного бюджету, захисту її економічних інтересів та регулювання зовнішньої торгівлі.

Крім того митно-тарифна політика повинна коригуватися відповідно до внутрішніх та зовнішніх умов, що змінюються у зв'язку з участю держави у міжнародних організаціях та при укладанні міжнародних угод для регулювання зовнішньої торгівлі.

Митний тариф України лібералізовано з урахуванням зобов'язань України в межах СОТ, цей процес буде продовжено в межах Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, при цьому ринок ЄС відрізняється значно вищим тарифним захистом, насамперед по агропромислових товарах і продукції. Водночас ставки увізного мита з боку ЄС по окремих тарифних лініях у 1,5 – 14 разів вищі від ставок увізного мита України.

Аналізуючи вплив реалізації положень Угоди, зазначимо, що для українських виробників найсуттєвішим буде зниження тарифних обмежень з боку ЄС у таких галузях, як: легкова промисловість, хімічна промисловість, машинобудування, харчова промисловість.

Україною забезпечено імплементацію положень Угоди в частині адміністрування походження товарів та тарифних регуляторів, зокрема забезпечено впровадження нормативно-правової бази та програмно-інформаційних комплексів, визначено місця видачі сертифікатів, які максимально наближені до потенційних експортерів/виробників, запроваджено механізм уповноваженого (схваленого) експортера при визначенні походження товарів, який забезпечує застосування спрощеного інструменту підтвердження українського походження при поставках товарів до країн ЄС.

Розвиток зовнішньої торгівлі України та з її допомогою економіки країни в найближчій перспективі залежить від виваженої політики уряду щодо тарифного стимулювання власного виробництва, зниження кризових явищ, подолання безробіття, сприяння зміцненню національної валюти.

РОЗДІЛ III

ОРІЄНТИРИ ТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ В З УРАХУВАННЯМ СУЧАСНИХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ТЕНДЕНЦІЙ

Митний тариф застосовується, як правило, на національному рівні. Проте коли країни об'єднуються в торгово-економічне угруповання і створюють митний союз, митний тариф стає спільним інструментом зовнішньоторгового регулювання, єдиним для всіх країн-учасниць в їх торгових відносинах з третіми країнами. Як приклад митного союзу, що об'єднує країни в єдину митну територію з єдиним митним тарифом, можна назвати Європейський Союз, NAFTA, Митний союз в рамках Євро-Азійського економічного співтовариства.

NAFTA стала першим в світі економічним союзом, яка об'єднала високорозвинені держави такі як – США та Канада і країну, що розвивається – Мексика. NAFTA володіє могутнім (особливо завдяки США) економічним потенціалом, наприклад, частка в світовій торгівлі складає майже 20%.

В NAFTA фактично встановлюється національний режим в торгівлі, причому він розповсюджується не тільки на товари, але і на послуги, включаючи право інвестувати в сферу послуг і продавати послуги закордон.

Міжнародні порівняння показують, що економіка США забезпечує найвищі показники ВВП на душу населення. Економічна модель США більшістю експертів визнається однією з найбільш ефективних, оскільки характеризується мінімальним регулюванням підприємництва та низькими торговельними бар'єрами.

Митний тариф США має восьмизначну номенклатуру і побудований на основі Гармонізованої системи опису та кодування товарів. Він складається з двох колонок ставок мита (адвалерних та специфічних). Перша колонка містить дві графи відомостей, перша з яких – ставки мита, які застосовуються до товарів з країн яким надано режим найбільшого сприяння; друга передбачає

преференційні ставки мита, згідно до американської Загальної схеми преференцій, якою користуються вже з 1976 року.

Країна, що користується преференціями, може бути виключена з цієї схеми, в разі досягнення нею визначеного американським законодавством рівня валового національного продукту на душу населення, а також якщо виявлено значний прогрес в її економічному розвитку та торгівлі. Деякі товари не підпадають під преференційний режим оподаткування, якщо поставки таких товарів перевищують 50% (інколи – 25%) усіх імпортованих поставок в США цього товару або ж якщо вартість імпорту перевищила попередньо встановлену величину. Перелік товарів та країн, які підпадають під Загальну схему преференцій переглядається щорічно.

Друга колонка – це перелік ставок, які були запроваджені Законом про тарифи в 1930 році і діють до сьогодні, вони застосовуються для тих країн, яким не надано режим найбільшого сприяння, вони є найвищими.

На певні товари (цукор, молочні продукти, вершки, тунець, зелені оливки та інші) встановлені тарифні квоти. При ввезенні товарів в межах квоти ставки мита зменшуються на 70 – 75%.

Ввезення молока, масла, деяких видів овочів та фруктів, що вирощуються в країні підлягає оподаткуванню сезонним митом. Дозволяється також тимчасове зменшення і збільшення ставок мита на певні товари, в тому числі ввезенні з окремих країн, на кшталт, збільшення мита на яловичину, консервовані помідори, фруктові соки – з Європейського Союзу, на шкіряні вироби і машини для обробки інформації – з Японії.

Право інтерпретації митних тарифів з урахуванням класифікації товарів, які підлягають митному обкладанню, політики, систем і процедур щодо повернення мита і податків на імпортовані товари, поряд із поверненням мита, що було стягнуте раніше згідно з положенням ст. 17 Акта фінансової адміністрації, належить до компетенції підрозділу тарифних програм (класифікація і звільнення від сплати тарифів).

Порівняно з іншими основними учасниками міжнародної торгівлі імпортерський тариф Японії як бар'єр під час проникнення іноземних партнерів на внутрішній ринок країни невисокий: у результаті Уругвайського раунду середньозважена ставка тарифу на промислові вироби в розвинених країнах становила 6,3 %, зокрема в США – 4,6 %, ЄС – 5,7, Канаді – 9, а в Японії – лише 3,9 %.

Японський митний тариф передбачає застосування чотирьох видів ставок мита – загальні, тимчасові, ставки СОТ і преференційні. Загальні ставки є найвищими і не часті у використанні. Загальні та тимчасові ставки мита належать до законодавчо встановлених ставок мита, вони знаходяться на рівні від 0% до 55%. В такий спосіб здійснюється митне оподаткування імпорту з країн, щодо яких не застосовується преференційний режим.

Також визначальним фактором у регулюванні зовнішньої діяльності Японії є те, що схеми преференційного оподаткування охоплюють найбільшу з поміж усіх схем преференційного регулювання кількість країн. Вона поширюється на 134 країни світу. Усі товари із більш ніж 40 нерозвинених країн світу ввозяться до Японії безмитно та без будь-яких кількісних обмежень.

Світова практика показує, що більшість країн світу переходять до чіткої та ціле направленої лібералізації міжнародних торгових стосунків. Яскравим прикладом великомасштабного об'єднання на демократично-ліберальних принципах є Європейський Союз. Оскільки на сучасному етапі Україна встановила чіткий вектор в бік співпраці вільної торгівлі з Європейським Союзом, то необхідно детально ознайомитись із основними засадами саме митно-тарифного регулювання, які передбачаються європейським законодавством.

Ставки Єдиного митного тарифу Співтовариства встановлюються Радою Міністрів, що діє кваліфікованою більшістю, за поданням Європейської Комісії. Основні засади, на базі яких Європейська Комісія зобов'язана діяти

при розробці нововведень щодо тарифних заходів та змін до Єдиного митного тарифу полягають у:

- забезпеченні ефективного розвитку торгівлі між державами-членами та іншими країнами;
- сприянні здорової конкуренції з метою вдосконалення конкурентних потужностей учасників ринку;
- забезпечені сировинними ресурсами та комплектуючими;
- попередженні монополізації промислових виробництв;
- захисті від дисбалансу ринкової кон'юнктури та впровадженні раціоналізаторських методів розвитку виробництв всередині ЄС.

Єдиний митний тариф ЄС щороку видається Європейською Комісією в двох зразках – офіційне видання та інтегральне або розширене видання, що містить в собі більш детальну інформацію.

Митний тариф Європейського Союзу також має восьмизначну номенклатуру, сформульована на основі Гармонізованої системи. В розширеному тарифі номенклатура тринадцяти значна. Дев'ята цифра, в Єдиному митному тарифі позначається зірочкою, її призначення полягає у використанні деякими країнами-учасницями ЄС в статистичних цілях. Цифри 10-13 деталізують тарифні позиції, забезпечуючи можливість регулювання імпорту певних товарних категорій, що в повній мірі не заповнюють всю тарифну позицію.

Офіційне видання митного тарифу складається з двох колонок, перша містить автономні ставки, які є максимальними і тому рідко використовуються, друга колонка – конвенційні ставки, що встановлюються на товари з країн, які отримали режим найбільшого сприяння.

Мита на переважну більшість товарів складають від 4% до 25%, хоча оподаткування автотранспорту сягає 29%, цукру – 80%, тютюнові вироби – 180%.

Конвенційні ставки на продукти харчування та сільськогосподарську продукцію на 10-13% нижчі автономних, а середньоарифметичний рівень

складає 12,4%. Для інших товарів ставки режиму найбільшого сприяння досягають рівня 25-70% автономних ставок, а їх середній рівень – 6,4%. Конвенційні ставки не застосовуються до таких «чутливих» товарів як м'ясо, птиця, молочні продукти, зернові, цукор, вино та крохмаль.

Визначення розмірів тарифних ставок здійснюється на основі комбінованої номенклатури товарів, де кожен вид товару має відповідний код. Походження і митна вартість товарів визначаються Митним кодексом ЄС. Тарифні ставки встановлюються відповідно до реєстру ЄС Єдиним митним тарифом. Правову основу застосування митних зборів становлять законодавство ЄС, міжнародні угоди ЄС про вільну торгівлю та Генеральна угода з тарифів та торгівлі.

Також митно-тарифною політикою ЄС передбачено застосування тарифних преференцій. Існує шість схем отримання преференцій, найпоширеніша Загальна схема преференцій.

Ставки мита Загальної схеми преференцій наводяться у восьмій колонці інтегрованого тарифу. Походження товарів, що підпадають під дану схему, має відповідати правилам схеми та підтверджуватись сертифікатом походження форми «А».

Таким чином, можна сказати, що митно-тарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності ЄС спрямоване на збільшення товаропотоків через його території, розширення поля для вільної торгівлі, створення сприятливого інвестиційного клімату та забезпечення впевненості у майбутньому для виробників та споживачів.

Яскравим прикладом позитивного досвіду інтеграції до ЄС можна вважати Грузію, оскільки за короткий проміжок часу урядом країни було розроблено та впроваджено багато економічних реформ, серед яких є і зміни у митно-тарифних заходах.

Організаційним та правовим підґрунтям митної політики Грузії є Митний кодекс Грузії. Головним органом, що здійснює митну справу в Грузії

є Митний департамент, що входить до складу Міністерства економічного розвитку Грузії та має статус правоохоронного органу.

Митні органи в Грузії не є фіскальними органами та адмініструють ввізне мито згідно загальних директив Міністерства економічного розвитку Грузії. Основною функцією митних органів є регулювання, що передбачає забезпечення контролю за структурою внутрішнього товарного ринку та використання інструментів протекціонізму в інтересах національних товаровиробників.

Митним кодексом Грузії визначено таких три митних податки (мито, ПДВ, акциз) та два митних збори (за митні процедури, та за видачу ліцензій).

Основу тарифного регулювання в Грузії становить Закон Грузії «Про Митний тариф», яким було визначено лише три ставки митного податку на імпорт – 12%, 5% та нульова ставка, яка розповсюджується приблизно на 90% всього імпорту. У Грузії вважають, що новий закон буде сприяти припливу в Грузію зарубіжних інвестицій, розвитку місцевого виробництва, і, в той же час, захист прав споживачів. Дванадцяти відсоткова ставка застосовується, в основному, до будматеріалів і тих видів сільськогосподарських продуктів, які виробляються і в Грузії - для захисту вітчизняної промисловості. Нульові тарифи встановлені на імпорт практично всього обладнання. Повністю скасовані сезонні митні тарифи, а також різниця в оподаткуванні митом, товарів вироблених у країнах, що є і що не є членами СОТ . Новим законом залишені в силі норми, що звільняють від сплати мита при експорті продукції, її реекспорті та транзиті .

Зокрема наслідками даного закону стали такі зміни :

- зменшення кількості контролюючих органів, а саме об'єднання митної та податкової служб;
- спрощення усіх митних документів та скорочення їх кількості;
- запровадження єдиних правил та строків видачі митних документів за принципом єдиного вікна;
- online-декларування;

- відміна квот на імпорт та експорт;
- лібералізація правил імпорту лікарських препаратів.

Грузинськими реформами, що стосуються адміністрування митних платежів, було ліквідовано безпосередню базу корупції та заниження митної вартості завдяки лаконічній тарифікації. Такий приклад був би доречним для України, так як чітко визначена тарифна сітка стабілізує надходження митних платежів до бюджету, а також нівелює корупційні схеми у даній сфері.

Досвід держав Балтії, набутий ними в процесі європейської інтеграції є дуже корисним для України на її шляху до Європейського Союзу. Головна запорука успішності реалізації Стратегії інтеграції до ЄС – це перехід від неоднозначності зовнішньої політики до конкретних заходів. Враховуючи, що останні події все ж зумовили підписання угоди про політичну асоціацію можна вважати, що «механізм» офіційно запущений. Однак, з огляду на світові реалії процес реформування має бути ґрунтовним та масштабним. Прикладом довготривалої, але ефективної та плідної роботи над усією системою регулювання державою можуть слугувати країни Балтії.

На шляху до ЄС країни Балтії у зв'язку із радянським минулим та, для початку, низьким економічним рівнем розвитку пройшли ряд реформаційних заходів:

- створення умов для вільного пересування товарів;
- забезпечення вільного пересування мешканців країн-членів у межах кордонів ЄС і збереження соціальних стандартів по всій території Європейського союзу;
- реформа сфери надання послуг;
- гармонізація законодавства яке стосується підприємств різних форм власності;
- забезпечення вільної конкуренції в кожній країні;
- реформування законодавства, що стосується аграрного сектору;
- реформування транспортної сфери;
- стандартизація в галузі промисловості.

Балтійські республіки виконали умови вступу не в повному обсязі, але навіть це не завадило державам-членам ЄС прийняти їх до своїх лав. Цей факт яскраво свідчить про значну політичну зацікавленість збоку об'єднаної Європи в прийомі колишніх прибалтійських радянських республік.

Цінним для України є досвід функціонування інституцій держав Балтії, які відповідають за європейську політику держави. Політична стабільність у країні, що має наміри набути повноправного членства в ЄС, відіграє важливу роль. Також позитивним досвідом можна вважати імплементацію законодавства ЄС в наведених країнах. Починаючи з 1995 року країни Балтії розпочали співпрацю з ЄС на основі договорів про асоціацію.

Отож, враховуючи все наведе вище можна зробити висновок, що попри невиконання усіх вимог ЄС щодо інтеграції Країни Балтії є повноправними членами ЄС з 2003 року, на нашу думку, основною причиною приєднання їх Єврокомісією була реалізація цілеспрямованої зовнішньоекономічної політики, а також готовність керівництва держави до реформ у практично усіх сферах.

Вагому підтримку Україні на шляху європейської інтеграції висловлює Польща, яка пройшла свій шлях до інтеграції та була прийнята у 2004 році. Досвід Польщі при перекладі на українські реалії також може сприяти ефективному реформуванню державного управління.

Інтеграція Польщі до ЄС характеризується значним покращенням макроекономічних показників, однак стикається і з проблемами соціально-економічного характеру, наприклад такими як безробіття, що значно перевищує аналогічний показник в Україні.

За період підготовки до вступу Польща значно видозмінила механізми ведення міжнародної торгівлі. Внаслідок інтеграції значно прискорився темп економічного зростання країни, а темп зростання ВВП у всі роки був вищим, ніж середньоевропейський показник. Тенденція до зростання показників ВВП було спричинена збільшенням експорту, за рахунок інноваційних нововведень у виробництво. Таким чином, і структурі експорту вагому нішу займають

високотехнологічні продукти машинобудування, інформаційних технологій, будівництва, легкої промисловості.

За рахунок відмови від застосування мит, основну фіскально-регулюючу роль відіграють прямі дотації з бюджету ЄС. Вони надходять до Польщі в рамках реалізації двох пріоритетів ЄС а саме — політики вирівнювання та підтримки сільського господарства. Загалом від моменту вступу до ЄС вона отримала майже 85,3 млрд. євро. Відповідно до напрямів, у рамках політики вирівнювання було отримано 52,8 млрд. євро, а в рамках спільної сільськогосподарської політики — ще 28,2 млрд. євро. В бюджеті ЄС на 2014–2020 роки Польщі призначено 105,8 млрд. євро, з них 72,9 млрд. євро — у рамках політики вирівнювання.

Крім прямих бюджетних дотацій, безпосередньою вигодою від приєднання до ЄС можна вважати зростання реальних прямих іноземних інвестицій. Це підтверджується тим, що 90% інвестицій в Польщу припадають на європейські й американські компанії, і їх прихід в країну зумовлений інтеграцією держави до єдиного економічного західного простору. В період 2003–2012 років. Польща залучила 101,9 млрд. євро.

Загалом досвід розвинених країн світу, що активно беруть участь у міжнародних об'єднаннях є показником їх стабільного розвитку та визначеності векторів розвитку міжнародної торгівлі. Обов'язковим атрибутом проведення реформування економіки країни має стати вивчення усіх прогнозних даних – наслідків впровадження нових інструментів регулювання. Також при імплементації світового позитивного досвіду важливо врахувати особливості та відмінності сфери реформування України та країни, що за ступенем розвитку досягнула більших вершин у своєму розвитку, ніж Україна та оцінити чи ефективним буде таке впровадження.

Висновки до 3 розділу

Заходи митно-тарифного контролю мають бути спрямовані на вирішення завдань модернізації та підвищення конкурентоспроможності українського промислового та сільськогосподарського виробництва, що в перспективі може формувати експортний потенціал національної економіки та слугувати меті забезпечення економічної безпеки.

Тарифи та тарифні заходи є інструментами, які безпосередньо впливають на собівартість і рівень цін імпортової продукції, що реалізується на внутрішньому ринку, і в кінцевому підсумку визначають ефективність споживання продукції та платоспроможний попит.

Тому важливість удосконалення митно-тарифного нагляду як невід'ємної частини системи нагляду за зовнішньоекономічною діяльністю країни залежить від необхідності адекватного нагляду за зовнішньоекономічною діяльністю. Митно-тарифний нагляд включається у вирішення внутрішніх і зовнішніх економічних і політичних завдань, бере участь у перебудові економічної структури, бере участь в інтеграції країн у міжнародний поділ праці, бере участь у формуванні нових типів міжнародних відносин.

ВИСНОВКИ

Аналізуючи тенденції та закономірності розвитку зовнішньоекономічної діяльності України та чинники, що зумовлюють ці тенденції та закономірності, можна визначити основні перспективи її подальшого розвитку. Зокрема, структура вітчизняного товарного експорту в найближчі кілька років суттєво не зміниться. Важливе значення для активізації експорту товарів і продукції вітчизняних підприємств має підвищення якості товарів та відновлення попиту на метали на міжнародному ринку шляхом технологічної модернізації металургійних підприємств.

Зміна структури експорту та збільшення частки товарів з високою доданою вартістю дає змогу створювати конкурентоспроможні високоякісні товари та формувати імідж країни на світовому ринку. У структурі імпорту суттєвих змін не очікується. Залежність від імпорту енергоносіїв наразі стимулюватиме зростання імпорту швидшими темпами, ніж розвиток експорту. Вирішення цієї проблеми полягає в модернізації українських житлових масивів, пошуку альтернативних джерел енергії для української економіки. Крім того, девальвація курсу гривні та скорочення реальних доходів відкинули в тінь багатьох імпортерів товарів повсякденного попиту. Це може стати трендом у найближчі кілька років.

На даному етапі науково та економічно обґрунтовані ставки імпортного мита мають сприяти зміцненню конкурентоспроможності країни на міжнародному ринку і мають визначатися не доходом країни, а рівнем доданої вартості окремого сектора економіки. Захищені, тобто встановлення тарифів має сприяти перерозподілу доданої вартості від іноземних виробників у країну, що можливо лише за умови розвитку внутрішнього виробництва, впровадження принципу тарифної ескалації та заохочення імпорту високотехнологічного обладнання. Крім того, імпортне мито має вирішувати завдання запобігання негативному впливу іноземної конкуренції з одночасним забезпеченням позитивного ефекту останньої щодо стимулювання

національних товаровиробників до підвищення якості продукції та зниження рівня експорту. Промислова вартість, передові технології та використання сучасних матеріалів.

Від виваженої політики, що стимулює внутрішнє виробництво, залежить розвиток зовнішньої торгівлі України, а за її допомогою й економіки країни в найближчому майбутньому. Тарифні заходи мають бути спрямовані на вирішення завдань модернізації та підвищення конкурентоспроможності українського промислового та сільськогосподарського виробництва, що в перспективі може формувати експортний потенціал національної економіки та слугувати меті забезпечення національної економічної безпеки.

Беручи до уваги прагнення України до європейської інтеграції та набутий досвід, можна виділити наступні покращення з метою збереження принципів доброчесності та справедливості:

- розвиток експортного потенціалу країни, а саме – розвиток власного виробництва;
- зміцнення позицій вітчизняних товаровиробників на міжнародних ринках.

Врахування досвіду країн із розвинутою та трансформаційною економікою сприятиме покращенню відповідного рівня митного регулювання економіки.

Головною метою модернізації системи митного регулювання споживчого ринку є забезпечення її відповідності завданням перспективного розвитку галузей і секторів економіки країни, перехід від переважно фіскальної функції до виконання ролі регулятора конкурентного середовища на внутрішньому ринку і захисту окремих сфер.

Для досягнення мети підвищення конкурентоздатності національного виробництва на внутрішньому та зовнішньому ринках споживання необхідно:

- 1) Підвищення ефективності тарифів за рахунок диференціації;
- 2) Розвиток та вдосконалення митної інфраструктури та підвищення ефективності управління митницею;

- 3) забезпечення формування та встановлення оптимальних рівнів імпорتنих тарифів для підвищення інвестиційної привабливості окремих галузей промисловості та сільського господарства України;
- 4) Зберегти необхідний рівень тарифного захисту для деяких галузей, які не дуже конкурентоспроможні, але все ще мають потенціал розвитку;
- 5) забезпечити пом'якшення ввізного мита на товари неукраїнського виробництва або вироблені в недостатніх кількостях або невідповідної якості, що необхідно для зменшення загальногосподарських витрат;
- 6) Удосконалення автоматизованих систем митного контролю та оформлення товарів, у тому числі систем оформлення електронних митних декларацій.

Зазначене вище слугуватиме загальною передумовою надання митному тарифу України спрямованості на посилення позитивного регулюючого впливу на зовнішню торгівлю та на створення умов для підвищення захисту внутрішнього ринку та економічних інтересів українських підприємств.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гальцова О. Л., Трохимець О. І. Теоретико-методологічні основи розвитку внутрішнього споживчого ринку в національній економіці. *Держава та регіони*. Серія : Економіка та підприємництво. 2020. № 4. С. 38-43.
2. Економічний словник-довідник / за ред. С.В. Мочерного. Київ : Феміна, 1995. 368 с.
3. Сенишин О. Теоретичні засади дослідження продовольчого ринку. *Економічний вісник*. 2013. № 2. С. 164–171
4. Калюжна Н., Сторожук В. Тарифний захист економіки України *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2017. № 5. С. 20-35
5. Olivier Cadot and Mariem Malouche Non-Tariff Measures - A Fresh Look at Trade Policy's New Frontier. - The World Bank, 2012. - P.60
6. Агапова Т. А. Макроэкономика : [учеб.] / Т. А. Агапова. – М: Инфра-М, 2004. – 416 с.
7. Амбражей О. А. Визначення поняття "зовнішньоекономічна діяльність" у законодавстві України / О. А. Амбражей, А. Ф. Орешкова // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. - 2015. - № 4. - С. 179-185.
8. Андрійчук В. Г. Вплив угоди про асоціацію між Україною та ЄС на митно-тарифне регулювання і зовнішньоторговельний режим сторін / В. Г. Андрійчук, Є. І. Іванов // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. - 2014. - № 3. - С. 4-15
9. Бережнюк, І .Г. Особливості управління митною службою Сполучених Штатів Америки / І. Г. Бережнюк // Економічна безпека держави в умовах інтеграції до світового співтовариства : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. – Д. : Акад. митної служби України, 2005. – С. 141 – 142.
10. Березовська О. В. Сутнісно-понятійний підхід до визначення митно-тарифного регулювання як інструменту державного управління

зовнішньою торгівлею/ О. В. Березовська // Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології. - 2013. - Вип. 2. - С. 16-19

11. Блайндер А. С. Экономикс: Принципы и политика : [учеб.] / А. С. Блайндер. – М. : ЮНИТИДАНА, 2012. – 904 с.

12. Бодров В. Г. Державне регулювання економіки та економічна політика: навч. посіб./ В. Г. Бодров, М. Сафронова, Н. І. Балдич. - К. : Академвидав, 2010. - 520 с.

13. Бондаренко Є. П. Оцінка інструментів митного регулювання та їх вплив на стан лібералізації зовнішньої торгівлі / Є. П. Бондаренко // Інноваційна економіка. - 2014. - № 5. - С. 230-235.

14. Бондаренко Є.П. Аналіз фінансового забезпечення діяльності митних органів України / Є.П. Бондаренко // Регіональна бізнес-економіка та управління. – 2015. – № 1 (45). – с. 60-67.

15. Борисов Е. Ф. Экономическая теория : [учеб.] / Е. Ф. Борисов. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Юрайт Издат, 2005. – 399 с.

16. Владимиров К. Н., Бардачова В. Ю. Митне регулювання : навчальний посібник. - 2-ге вид. - Херсон : Олді- плюс, 2002. - 336 с.

17. Гаращук В.М. Митний контроль в Україні: шляхи становлення й розвитку// Проблеми законності.- 2007.- вип.66.- С.97.

18. Герчаківський С. Д. Домінанти митного регулювання експортно-імпорتنних операцій на автомобільному ринку України / С. Д. Герчаківський // Наукові записки [Національного університету "Острозька академія"]. Сер. : Економіка. - 2010. - Вип. 15. - С. 339-345

19. Герчаківський С. Фінансування діяльності митних служб: досвід Російської Федерації / С. Герчаківський // Світ фінансів. - 2011. - Вип. 1. - С. 232-236

20. Господарський кодекс України від 16.01.2003 року № 436-15 Законодавство України. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=436-15>.

21. Государственное регулирование рыночной экономики : учебник. Изд. 3-е, доп. и перероб. / под общ. ред. В. И. Кушлина. - М. : Изд-во РАГС, 2008. - 616 с.
22. Гребельник О.П. Основи зовнішньоекономічної діяльності. 3-тє видання перероблене та доповнене: Підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 432 с.
23. Далик В. П., Дуляба Н. І. Зовнішня торгівля України: реалії та перспективи розвитку URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/7_1_2016ua/31.pdf
24. Данильцев А. В. Международная торговля: инструменты регулирования : учебно-практическое пособие / Данильцев А. В. - М. : Издательский Дом "Деловая литература", 1999. - 302 с.
25. Державне регулювання економіки : підручник / [Михасюк І., Мельник А., Крупка М., Залога З.]; за ред. Р. Михасюка. - Львівський національний університет ім. І.Франка. Друге вид., виправлене і доповнене. - К. : Атіка, Ельга-Н, 2000. - 592 с.
26. Дідківська Л.І., Головка Л.С. Державне регулювання економіки – К.: Знання-Прес, 2002. - 214с.
27. Додин, Е. В. Основы таможенного права ЕС / Е. В. Додин // Митна справа. –2002. – № 2. – С. 3 – 19.
28. Додін Є.В. Адаптація законодавства України про кримінальну та адміністративну відповідальність за порушення митних правил до міжнародних митних правил, норм та стандартів // Митна справа. – 2008. _ №1. – С. 3 – 11.
29. Дородич С. Особливості модернізації та оптимізації митної політики України//Збірник наукових праць.-2008.-Вип. 16/17URL:http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Edu/2008_16_17/fail/Dorotych.pdf
30. Дьомін Ю.М. Перспективи щодо розширення повноважень митних органів України/Митна справа №3(69)2010р.-с.30-33

31. Дьяченко О. В. Митно-тарифне регулювання в системі детермінант зовнішньоторговельного сектора України [/ О. В. Дьяченко, С. М. Литвин // Економічний простір. - 2014. - № 83. - С. 5-15.
32. Економічна енциклопедія: у трьох томах. Т. 3 / С.В. Мочерний та ін. – К.: Видавничий центр «Академія», 2000. – 952 с. 25. Ракул О.В. Фіскальна політика держави: проблеми розуміння / О.В. Ракул // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. – 2015. – №1. – С. 44-50. URL://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/
33. Экономическая энциклопедия. Политическая экономия. Т. 4. Гл. ред. А. М. Румянцев. - М.: Советская энциклопедия, 1980. – 672с.
34. Заяць В. Митна вартість - база для обчислення ввізних податків і зборів // Вісник Академії митної служби України. - 2000. - № 2. - С. 38-51.
35. Зеркин Д.П., Игнатов В.Г. Основы теории государственного управления. Курс лекций. – Ростов н/Д. – 2000. – С.245.
36. ЗУ « Про державний кордон України» N 1778-XII (1778-12) від 04.11.91, ВВР, 1992, N 2, ст. 6 URL:http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1777-12
37. ЗУ « Про державну службу» 1993, N 52, ст.490) URL:http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3723-12
38. ЗУ «Про зовнішньоекономічну діяльність» 1991, N 29, ст. 377) URL:http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=959-12
39. ЗУ «Про Митний тариф України» 2001, N 24, ст.125) URL:http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2371-14
40. Іванов Є. І. Значення митного адміністрування й торговельної інфраструктури в системі зовнішньоторговельної політики держави [Електронний ресурс] / Є. І. Іванов // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. - 2014. - № 1. - С. 28-32.
41. Історія митної системи / За ред. Шуліковського Г.Є. – К., 2004.
42. Карпенко Г. Л. Історія трансформації Митного тарифу України / Г. Л. Карпенко // Митна справа. - 2014. - № 2. - С. 21-26.

43. Качан В.В. Реформування митної системи України як необхідна умова ефективної роботи з контрабандою та митними правопорушеннями, правоохоронні аспекти//митна справа №4(64) URL:http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchtei/2010_4/NV-2010-V4_8.pdf
44. Кекіш І. Економічний зміст митних режимів / І.Кекіш // Наука молода. – 2014. – Випуск 21. – С. 140–147.
45. Ківалов С.В. Митне право: система та динаміка розвитку // Митна справа. – 2002. - №1. – с.3-7. 2009[
46. Ківалов, С. В. Митна політика України : підручник / С. В. Ківалов, Б. А. Кормич. – О. : Юрид. л-ра, 2001. – 256 с.
47. Клян Ф. Актуальні питання гармонізації українського митного законодавства із законодавством ЄС // Підприємництво, господарство і право. - 2007. - № 1. - С. 46-50
48. Клян Ф. Проблемні питання правового регулювання митного контролю та митного оформлення зовнішньоекономічних операцій. // Віче. - 2009. - N14. - С. 15-18
49. Конституція України 1996, N 30, ст. 141) URL:<http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=254%E2%96%E2%F0>
50. Копосов С., Малійський Є. Сучасні технології на варті митного кордону // Митниця № 1 (38) січень 2008 - С. 11-14
51. Кухаренко, В. Б. Основные мировые тенденции развития таможенной политики и таможенных служб в мире / В. Б. Кухаренко // Безопасность Евразии. – 2001. – № 3. – С. 501 – 515.
52. Липовська, Н. А. Управління інституціалізацією Державної митної служби URL:<http://www.lib.ua-ru.net/files/drr/389/252736.doc>
53. Лукс Міхаель Посібник з митного права Європейського співтовариства/Брюссель., 2002.- 475с.

54. Луцик А.І. Митна політика України як стимулятор економіки в умовах інтеграційних процесів/ А.І. Луцик // Економічний аналіз: зб. наук. праць/ТНЕУ. – Економічна думка, 2010. – Вип. 7. – С. 91–93.
55. Луцик А.І. Прагматика використання митного інструментарію регулювання зовнішньо-економічної діяльності в умовах участі економіки України в світовому господарстві /А.І. Луцик, І.А. Гуцул // Вісник Одеського національного університету. Економіка. – 2014. – Том 19. – Випуск 2. – С. 21-27.
56. Мальков, Э. Д. Организация таможенной службы США и ее деятельность URL:<http://www.dissercat.com/content/sovershenstvovanie-upravleniya-tamozhennoi-sluzhby-azerbaidzhana-s-uchetom-faktorov-riska>
57. Мартинюк В.П. Митне адміністрування: Навчальний посібник/ В.П. Мартинюк. – Тернопіль, ТАНГ, 2002. – 187 с.
58. Матюхіна Н.П. Сучасні тенденції розвитку та управління поліцією зарубіжних країн // Митна справа. – 2006. – №1.-С.41-45.
59. Митна конвенція про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП (Конвенція МДП) 1975 року (укр/рос) URL:http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_012
60. Митна служба України: монографія /Н.А.Липовська.-Д.:Акад. митної служби України,2006.- 232с.
61. Митна справа : підручник / [Дубініна А. А., Сорокіна С. В., Зельніченко О. І.]. - К. : "Видавничий дім "Професіонал", Центр навчальної літератури, 2010. - 320 с.
62. Митна справа : підручник / за ред. А.І. Крисоватого. – Тернопіль : ВПЦ «Екон. думка ТНЕУ», 2014. – 540 с.
63. Митна справа у 3-х томах. Т. .І: Навч. Посіб. – Курс лекцій / за ред.. Войцещука А. Д. – К.: Вид-во ТОВ «ВД «Мануфактура», 2006. – 412 с.
64. Митна справа: словник-довідник. – Харків. – Кн. Рекламне агенство “РА”, 2000. – 320 с.

65. Митний кодекс України № 4495-VI від 13.03.2012р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/449517>
66. Митні інформаційні технології: Навч. посіб./ За ред. П.В. Пашка. — К.: Знання, 2011. — 391 с.
67. Мікаляк, Т. Митні служби деяких країн : завдання і організація / Т. Мікаляк //Митна газета. – 1997. – № 1. – С. 11.
68. Науменко В. Нові митні правила в блок-схемах: Довідковий посібник.-К.: НТФ «Інтес», 2004 - 144 с. - Бібліогр.: с. 135
69. Науменко В.П., Пашко П.В., Руссков В.А. Митне регулювання ЗЕД В Україні.- К.-: Знання, 2004.- 403с.
70. Новіков О. Є. Систематизація наукових поглядів щодо визначення сутності терміна "зовнішньоекономічна діяльність" / О. Є. Новіков, Т. Ш. Садридінов // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. - 2014. - № 2(2). - С. 183-186.
71. Оболенський О.Ю., Сороко В.М. Розробка системи показників для моніторингу діяльності державних органів // Університетські наукові записки. – 2005. - №3. – С.321-329.
72. Основи митної справи: Навч. посіб./ За ред. П.В. Пашка. — 2-ге вид., перероб. і доп. — К.: Знання, КОО, 2002. — 318 с.
73. Офіційна інформація Державної митної служби України. URL:// www.customs.gov.ua
74. Офіційна інформація Міністерства економіки України. URL:// www.me.gov.ua
75. Офіційний сайт Державної служби статистики України URL:www.ukrstat.gov.ua.
76. П.Пашко, Є.Кравецький, О.Лапоногова. Методика системного аналізу завантаження митниць та раціоналізації розподілу особового складу в Державній митній службі України // Академії митної служби України. – 2001. - №4. – С.7-18.

77. Пашко П. В. "Електронна митниця"-головний механізм гарантування митної безпеки держави / П. В. Пашко, В. П. Шуляк // Фінанси України : Науково-теоретичний та інформаційно-практичний журнал . – 12/2006 . – N12 . – С.51-60 .

78. Пашко П.В., Пісной П.Я. Митна політика та митна безпека України//Фінанси України. – 2006. - № 1.- С.74-85.

79. Пашко П. В. Інституційний механізм реалізації митної політики / П. В. Пашко// Фінанси України. – 2004. – № 11. – С. 153 – 155.

80. ПКМУ від 17 грудня 2003 р. N 1958 «Про митний контроль та митне оформлення природного газу, нафти, нафтопродуктів, етилену і аміаку, що переміщуються через митний кордон України трубопровідним транспортом»

81. Податковий кодекс України. /Верховна Рада України. – Офіц.вид. - Голос України від 04.12.2010 - № 229, / № 229-230. – (Бібліотека офіційних видань).

82. Приймаченко Д. Проблеми та перспективи модернізації адміністративної діяльності митних органів // Підприємництво, господарство і право. - 2007. - № 5. - С. 74-78.

83. Приймаченко Д.В. Правоохоронна діяльність митних органів України: ознаки та поняття // Митна справа. – 2004. – № 6. – С. 14–18.

84. Прокопенко В. В. Щодо надання права здійснення оперативно розшукової діяльності і проведення досудового слідства митними органами України // Митна справа. – 2010. – № 1. – С. 49–55.

85. Регламент ЄС № 2454/93. URL: Офіційна веб-сторінка законодавства Європейського Союзу. Режим доступу: www.eur-lex.europa.eu

86. Регулювання митної справи: Підручник / За заг. ред. Войцещука А.Д. - Хмельницький: видавництво «ІНТРАДА», 2007.-312 с.

87. Сай Н.Я. Становлення та розвиток митної справи у перші роки незалежності України//Митна справа №1(73)2011
URL:http://dysertaciya.org.ua/disertaciya_1_322.html

88. Самборська Ю.Л. Створення обласних митниць – шлях до оптимізації митної справи //Митна справа №4(70)2010 URL:<http://info-works.com.ua/disertacia/pravo/742.html>

89. Сідельникова Л.П. Податкові та позичкові фінанси: фіскальна філософія вибору: монографія / Л.П. Сідельникова. – Херсон : Грінь Д.С., 2010. – 436 с.

90. Сороко В.М. Оцінка ефективності діяльності державних службовців // Вісник державної служби України. – 2006. - №2. С.20-26. URL:<http://www.univer.km.ua/visnyk/848.pdf>

91. Сторожчук, В. М. Реалізація тарифного регулювання в межах Угоди про асоціацію між Україною та ЄС / Володимир Миколайович Сторожчук // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол. : В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету “Економічна думка”, 2016. – Том 23. – № 1. – С. 88-97

92. Теремецький, В.І. Окремі аспекти об'єднання податкової та митної служб. // Форум права : електрон. наук. фахове вид. / ХНУВС. - 2013. С. - 1012–1017

93. Торгова Л. В. Основи зовнішньоекономічної діяльності : навчально-методичний посібник / Торгова Л. В., Хитра О. В. - Львів : Новий Світ-2000, 2006. - 512 с.

94. УГОДА між Україною і Словацькою Республікою про співробітництво і взаємодопомогу в галузі митної справи (Угоду ратифіковано Законом N 333/96-ВР від 12.07.96) URL:http://zakon.nau.ua/doc/?code=703_661

95. Угода між Державним митним комітетом України та Митним департаментом при Міністерстві фінансів Литовської Республіки про взаємне визнання митних документів та митних забезпечень (Про денонсацію Угоди

додатково див. Лист Державної митної служби N 11/2-18-7531-ЕП (v7531342-03) від 16.05.2003) URL:http://uazakon.com/documents/date_4u/pg_iosxxa.htm

96. Угода між Урядом України і Урядом Угорської Республіки про взаємну допомогу в митних питаннях 31.03.1996
URL:http://zakon.nau.ua/doc/?code=348_014

97. Уліцький А. Реформування митної системи України: концептуальні засади організації боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил. // Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. пр. ОРІДУ. – О., 2006. – Вип. 3 (27). – С. 142–148.

98. Хейне, П. Экономический образ мышления : пер. с англ. / П. Хейне. – М. : Саталлаху, 1991. – 702 с.

99. Шапошников Н. Н. Таможенная политика России / Н. Н. Шапошников. — М. : [б. и.], 1998. — 329 с.

100. Шевчук О.А. Форми митного контролю/ О.А. Шевчук// ВІСНИК ЖДТУ. 2012. № 2 (60). – С.161-164

101. Цап І. Проблеми та перспективи фіскальної політики в Україні / І. Цап // Ефективність державного управління : [зб. наук.пр.]. – 2013. – Вип. 35. – С. 339–345.

Декларація доброчесності

Я, Коваль Мар'яна Михайлівна, підтверджую, що сама написав цю роботу і не використовувала жодних інших, окрім цитованих, джерел інформації. Дослівні вирази або фрази, які цитуються, позначаються як такі; інші недослівні запозичення чи ремінісценції, наведені в тексті цієї роботи, містять актуальну інформацію щодо первинних джерел наведеного контенту. Робота у цій безпосередньо або змістовно аналогічній формі не була раніше опублікована чи оприлюднена. Усе зазначене вище посвідчую власноручним підписом.

Підпис

Дата